

Н.С.Побірченко

РОЛЬ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ НОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У всьому світі школу називають маленькою державою чи навіть „державою в державі”. Юні громадяни живуть у цій своїй країні безжурно, весело – в дитинства свої закони. Але якими розгубленими, незахищеними часто постають вони на порозі дорослості, самостійного життя. Сучасний світ надто жорстокий, непідготовлених соціально і психологічно вчорашніх школярів відкидає на узбіччя без усякого жалю. Їм буває дуже важко знайти своє місце, вписатися в нову для себе соціальну групу. Якщо так трапляється – значить, школа, „колиска дитинства”, випустила свого вихованця з атестатом, але не готовим, не озброєним потрібними знаннями і вмінням. Хоч у нас дуже багато зроблено в ході реформування загальної освіти, але і в громадянській думці, і на практиці становлення нової школи пов’язується передусім з міцним матеріальним фундаментом. Новітнє обладнання в класі, басейни, спортзали і як ключ до всіх проблем – комп’ютер. Здійснимо комп’ютеризацію і одним гігантським кроком піднімемось на сім сходинок угору. На моє переконання, це однобічний підхід до справи. Традиційно у нас вирішується „що вчити” – насиченість новою інформацією навчальних програм; „в яких умовах вчити” – матеріальна база. Але „нове життя нового прагне слова” – давно час удосконалювати третій аспект: „як навчати”. Відбувається еволюція змісту, форм, методів навчання і породжує нові освітні технології навчання. Серед них найперспективнішими є інтерактивні технології. В них активним учасником процесу навчання, фактично – центральною постаттю, стає учень.

Сутність інтерактивної методики в тому, що навчальний процес ґрунтується на постійній активній взаємодії всіх учнів. Безперервна співпраця в тандемах „учитель-учень” та „учень-учень”. При цьому і педагог, і дитина – рівнозначні суб’єкти навчального процесу. Програма, так би мовити, асортимент інтерактивного уроку дуже різноманітний: моделювання життєвих ситуацій, рольові ігри, диспути, в ході яких аналізується і виконується завдання. В цілому – атмосфера співробітництва, взаємодії, довіри. В такому процесі педагог легко і природно стає справжнім лідером дитячого колективу.

„Інтерактив” у перекладі з англійської „inter” – взаємний, „act” – діяти. Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії.

Кажуть, нове – це добре забуте старе. В історії освіти в Україні вже були спроби використання методик, що ґрунтуються на принципах взаємного навчання. В 20-ті роки минулого століття, епоху масштабного реформування освіти, в школах запроваджували бригадно-лабораторний та проектний методи, випробовували роботу в парах змінного складу, екскурсії і практику

на виробництві. Все це було передовим словом у радянській та й світовій педагогіці тих часів. В окремих школах досягали разючих результатів, але не вистачало належного теоретичного осмислення, експериментальної перевірки, методичного забезпечення. Паростки успіхів були заглушені проблемами: зниження ролі вчителя, неекономне витрачання навчального часу. Методики заховали в архіви. На початку 30-х років державу вже повністю скував тоталітаризм, тінь його впала і на освіту: українська школа перетворилась на авторитарну, з пануючою стандартизацією та уніфікацією засобів, форм і методик навчання.

Вже пізніше розробкою елементів інтерактивного навчання займалися В.Сухомлинський, педагоги-новатори 70-80-х років В.Шаталов, Ш.Амонашвілі, Є.Ільїн, С.Лисенкова. На їх творчих знахідках ґрунтується теорія і практика розвивального навчання. Однак, на жаль, у радянських школах використання таких методів було скоріше винятком, ніж правилом.

Тим часом у Західній Європі і США групові форми навчання, що називається, сіялися і колосилися. З кожним роком методики розвивалися і вдосконалювалися. Аналіз засвоєння матеріалу при інтерактивному навчанні в порівнянні з традиційними методами показує разючі результати. У схемі, відомій під назвою „Піраміда навчання”, вражаючі дані: лекція гарантує п'ять відсотків засвоєння викладеного матеріалу, читання – 10, дискусійні групи – вже 50, а навчання інших чи практичне застосування знань (читай – інтерактивна технологія) – 90 відсотків.

Набагато важливіше, хоча значно важче, навчити дитину, ніж просто розповісти. Звично „відчитати” урок, викласти матеріал, хай навіть багатий і цікавий. Швидко викласти учням те, що вони повинні знати; ще швидше вони його забудуть. Мозок – не відеомагнітофон, щоб автоматично записувати. Радше його можна порівняти з комп'ютером. Щоб він працював, його треба ввімкнути – ввімкнути у процес навчання розум і відчуття дитини. Інтерактивна технологія розрахована на слух, пам'ять, очі, активність і енергію учня, а це значно багатший арсенал, ніж при пасивному навчанні з монологом учителя на 45 хвилин. Пригадаймо слова відомого китайського філософа Конфуція:

„Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу, я пам'ятаю.

Те, що я роблю, я розумію”.

Досі школа була зорієнтована дати більше інформації дитині. Час диктує потребу в іншому. Навіть у вузькій галузі неможливо одній людині знати все. Для цього є довідники, комп'ютери з великими обсягами пам'яті. Учня треба навчити розуміти суть речей, аналізувати інформацію, вміти її шукати і застосовувати в конкретних умовах. Усім цим озброюють інтерактивні технології.

Але в українській школі з цими методиками знайомі ще дуже мало. Відтак потрібні фахівці, які принесли б технології на уроки, від столичних гімназій до маленьких шкіл у сільській глибинці.

„Дайте мені дві тисячі гарних учителів, і я збудую вам нову Німеччину”, – говорив канцлер Бісмарк. Нову школу не створити без висококваліфікованих педагогів. А в їх активі обов’язково мають бути інтерактивні методики.

Професорсько-викладацький склад Інституту соціальної та мистецької освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини взявся інтенсивно опанувати цю технологію. До співпраці запросили авторів посібників новітніх технологій навчання – доктора педагогічних наук, професора Олену Іванівну Пометун та кандидата педагогічних наук Лідію Володимирівну Пироженко. Перший семінар-тренінг, влаштований у травні 2003 року, став у вузі подією. В колективі дуже зацікавились новою справою, з’явилися справжні фанатики інтерактивних технологій.

Переконавшись у перспективності нововведення, на базі нашого інституту за підтримки ректора університету академіка В.Г.Кузя було створено регіональний Науково-методичний центр інноваційних технологій навчання.

Дах над головою – перш за все; в новому нашому корпусі на Садовій 28-а виділили для Центру простору аудиторію з допоміжними приміщеннями. Наявні підручники і посібники для майбутніх „тренерів”, тобто наших викладачів, яким належить вести навчання за новими методиками зі студентами і досвідченим уже вчительством. Третім кроком стало ознайомлення викладачів Інституту, як мовиться „на живу”. Так вони розробили і адаптували серію занять з кількох дисциплін, яку зараз успішно опановують студенти. Треба сказати, що молодь наша сприйняла новинку з великим ентузіазмом, як відхід від рутини звичайних занять, свіжий струмінь. Гордяться, що їм належить стати першопроходцями, що несуть інтерактивні технології в загальноосвітню школу, вести „уроки ХХІ століття”.

При Центрі уже сформовано групу викладачів-тренерів, які спеціалізуються на влаштуванні семінарів-тренінгів за методикою інтерактивних технологій навчання. Доценти І.В.Шевчук, Л.М.Роєнко, О.А.Комар, викладачі Т.А.Торчинська, І.І.Осадченко, І.І.Демченко встигли стати авторитетами в інтерактивних технологіях.

Взято перший перевал в освоєнні нової справи. Метри, творці інтерактивних технологій тепер працюють у нас на кафедрі теорії і методики початкового навчання: О.І.Пометун на посаді професора, Л.В.Пироженко на посаді доцента, ведуть спецкурс для студентів і семінари-тренінги для викладачів. Ті в свою чергу вже самостійно можуть проводити такі заняття з учителями загальноосвітніх шкіл.

Хай не складеться враження, що все виходить за класичною формулою: „прийшов, побачив, переміг” у впровадженні інтерактивних технологій. Сила інерції не дарма вважається у нас національною рисою. Навіть і знаючі педагоги часто закоренілі на звичних авторитарних методиках, скептично налаштовані на будь-які зміни у своїй роботі. До того ж – брак інформації,

практичного досвіду використання інтерактивних технологій у колег, щоб власним оком глянути і пересвідчитися, що справа дійсно варта зусиль.

Хоча, слід віддати належне, є педагоги, які без спеціальної підготовки застосовують елементи таких технологій, розроблені самотужки. Досвід їх у будь-якому випадку цікавий. Для них навчальні семінари будуть особливо корисними, тому що допоможуть звести емпіричні знання в чітко структуровану систему. Для педагогів, що тільки приступають до нової справи, семінари-тренінги просто необхідні. Мета тут конкретна, прогнозована: учасники освоюють інтеракцію, розвивають у собі якості, що допомагають досягти успіху в певному виді діяльності. В нашому випадку – в проведенні уроку, навчанні дітей.

Спостереження, постійне спілкування з колегами – шкільним учительством переконують: педагоги, які беруться за освоєння інноваційних технологій у межах традиційної освітньої системи, потребують розуміння і підтримки в колективі, з боку адміністрації школи. Потрібну атмосферу допоможе створити проведення у школі навчальний семінар для певної групи вчителів. Колеги зможуть разом займатися плануванням уроків, спільно використовувати „ресурсних осіб” і разом розраховувати на підтримку дирекції. Хоча тут одне застереження: не всі педагоги здатні до інтерактивного навчання. Проте використання його в будь-якому випадку – це плюс у фаховому зростанні.

На рахунку науково-методичного Центру з моменту його заснування вже більше 70 тренінгів і практичних семінарів для вчителів, вихователів дитячих садків, директорів загальноосвітніх шкіл і їх заступників. Спочатку працювали на рідній Черкащині – Уманський, Христинівський, Жашківський, Маньківський, Звенигородський райони, далі дістали запрошення з Голованіського та Новоархангельського районів Кіровоградської області. Займалися також з викладачами Уманських коледжів (аграрного і кооперативного), Переяслав-Хмельницького педагогічного університету. Заняття проводимо як на базі Центру, так і на „території замовника”. Нещодавно в ході обласного семінару влаштували спеціальний тренінг для завідувачів районних відділів освіти. Після таких занять обов'язково проводиться анонімне опитування, щоб оком професіоналів, поглядом збоку оцінити рівень тренінгів, виявити слабкі місця, проаналізувати результативність роботи. Відгуки досі маємо схвальні. На проведення тренінгів надходять заявки; освітяни переконалися, що інтерактивні технології підносять традиційний процес навчання на новий рівень. На ім'я ректора університету академіка АПН В.Г.Кузя надійшло багато подяк викладачам за проведені тренінги.

Знакова подія в царині інтерактивних технологій у нашому вузі – поява монографії „Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів” та брошури „Інтерактивні технології навчання”. Автори нових книг – група науковців кафедри методики початкового навчання, яку очолює доцент Г.І.Коберник. Серед авторів: Н.Г.Баліцька, О.А.Біда, Г.П.Волошина, Г.І.Коберник, М.В.Картель,

Л.В.Пироженко, О.М.Пометун, Л.В.Роєнко, І.В.Шевчук. Ще один крок вперед – в Центрі створили кабінет інтерактивних технологій навчання.

Викладачі, науковці Інституту соціальної та мистецької освіти прагнуть працювати творчо, готувати вчителя компетентного, не „урокодавача”, а особистість, озброєну знаннями, технологіями. Здатного працювати з будь-якою аудиторією, в широкому розумінні – з соціумом. Адже майбутнє за системою навчання, в якій у ланцюжку „учень – технологія – учитель” викладач має стати педагогом-методологом, а учень – найактивнішим учасником процесу освоєння знань. Повторюючи високі слова про права людини, рівність і свободу, ми забуваємо про те, що в класі дитина залишається „одиницею” навчального процесу. Інтерактивна технологія – жива нитка, що пов’язує вчителя з кожним учнем і учнів між собою. Таке нововведення – не данина моді і не самоціль. Це лише простий і надійний спосіб створити атмосферу активної праці, творчості і співробітництва, взаєморозуміння у класі. А відтак – проявити, як на чутливій плівці інтелект, обдарування, творчу жилку, яка дримає в кожній дитині.

Список використаних джерел

1. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів: Монографія / Н.Г.Баліцька, О.А.Біда, Г.П.Волошина та ін.; За заг. ред. Н.С.Побірченко. – К.: Науковий світ, 2003. – 138с.
2. Інтерактивні технології навчання // Сільська школа України. – №16-17. – червень 2004 р. (спецвипуск).
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: методичний посібник. – К.: АПН, 2002. – 136с.